

Dom maklerski banku jako podatnik w podatku dochodowym od osób prawnych.

Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych w artykule pierwszym określa zakres podmiotowy obowiązywania jej przepisów. W ustępie pierwszym omawianego przepisu ustawa stanowi, że podatnikami są osoby prawne oraz spółki kapitałowe w organizacji. W następnym ustępie do zakresu podmiotowego dodano jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej, z wyłączeniem spółek prawa handlowego niemających osobowości prawnej (z wyjątkiem dotyczącym spółek niemających osobowości prawnej mających siedzibę lub zarząd w innym państwie, jeżeli zgodnie z przepisami prawa podatkowego tego państwa są traktowane jak osoby prawne i podlegają w tym państwie opodatkowaniu od całości swoich dochodów bez względu na miejsce ich osiągnięcia).

W ustawie nie zdefiniowano pojęcia ani osoby prawnej, ani jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej. Osoby prawne należy zatem definiować w świetle art. 33 KC oraz przepisów szczegółowych. Natomiast pojęcie jednostek organizacyjnych pozbawionych osobowości prawnej powinno się interpretować w odwołaniu do pojęcia osoby prawnej.

Zarówno doktryna jak również organy sądowe i skarbowe określają jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, jako organizacje o określonej, minimalnej strukturze organizacyjnej (podział wewnętrzny, organy odpowiedzialne za reprezentację), wyposażone w składniki majątkowe i zasoby ludzkie umożliwiające im samodzielny byt w sferze działań gospodarczych oraz możliwość bycia podmiotem praw i obowiązków w obrocie prawnym. Zgodnie z orzecznictwem NSA takim wyznacznikiem organizacyjnej samodzielności jednostki w obrocie prawnym może być samodzielne posiadanie rachunku bankowego (wyrok z 3 listopada 1998 r. - III SA 1615/98, niepublikowany). Na status jednostki organizacyjnej nie ma również wpływu fakt, iż jest zakładana i prowadzona przez osoby prawne (tak jest w przypadku niepublicznych szkół i placówek oświatowych – Min. Fin. z wyjaśnień z 13.09.2001 r. Nr. PB 3/843/8214-108 AS/01, Serwis Podatkowy 7/2002). Nie można wiązać podmiotowości prawnopodatkowej z formalnym zgłoszeniem do organów administracji statystycznej i uzyskaniem n-ru REGON, ponieważ podatnikiem podatku dochodowego do osób prawnych może być każda zorganizowana grupa ludzi i kapitału

przygotowana do prowadzenia określonej działalności (komitet rodzicielski, rada rodziców przy szkołach).

W doktrynie za typowe jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej przyjmuje się:

- przedstawicielstwa przedsiębiorstw zagranicznych;
- jednostki budżetowe, zakłady budżetowe oraz gospodarstwa pomocnicze;
- wspólnoty mieszkaniowe;
- niepubliczne szkoły i placówki oświatowe.

Na tym tle można by było przyjąć, że wydzielenie organizacyjne, finansowe i rachunkowe domu maklerskiego jest dostateczną przesłanką do traktowania go jako odrębnego podatnika podatku dochodowego. Przemawia za tym interpretacja językowa poruszanego przepisu, w którym nie wyłącza się wewnętrznych jednostek organizacyjnych osób prawnych. Jest bowiem on jednostką organizacyjną, ponieważ ma ściśle określone ramy organizacyjne, posiada określony wydzielony zasób finansowy będący zabezpieczeniem jego działań gospodarczych, jak również dysponuje zasobami ludzkimi i dokonuje stałych działań nakierowanych na osiągnięcie dochodów. Dodatkowo o wydzieleniu organizacyjnym świadczy odrębnie sporządzany bilans, jak również odmienny od stricte bankowego zakres podejmowanych czynności (zazwyczaj czynnościami maklerskimi w najszerszym znaczeniu zajmują się odrębnie powołane w tym celu spółki).

Niemniej jednak należy w tym miejscu zauważyć, iż w każdym z powyższych przypadków przesłanką konieczną uznania jednostki organizacyjnej za podatnika było posiadanie przez nią pewnego minimalnego zakresu samodzielności decyzyjno-gospodarczej. W tym świetle konieczne jest podzielenie stanowiska doktryny, które poprzez interpretację systemową i celowościową rzeczzonego przepisu jednoznacznie statuuje brak podmiotowości prawno-podatkowej oddziałów (zakładów) osób prawnych. Zakład definiuje się jako wyodrębnioną i samodzielną organizacyjnie część działalności gospodarczej wykonywanej przez przedsiębiorcę najczęściej poza zakładem głównym. Osoba prawna bez względu na ilość i rodzaj posiadanych oddziałów (zakładów) jest rozliczana jako jeden podatnik. „Zarówno na gruncie k.h., jak i ustawy [z 1994 r.] o rachunkowości, oddział (zakład) osoby prawnej jest wewnętrzną jednostką organizacyjną tej osoby, która sama prowadzi księgi i może sporządzać

na podstawie prowadzonej przez siebie dokumentacji sprawozdania finansowe”. (M. Rentflejsz – PP 4/1999)

BDM stanowi część działalności gospodarczej banku i mimo samodzielności organizacyjnej i finansowej pozostaje pod zwierzchnictwem banku jako osoby prawnej. Bank kieruje polityką gospodarczą domu maklerskiego i pozostaje właścicielem majątku stanowiącego zabezpieczenie finansowe jego operacji. Nie posiadając jakiegokolwiek zakresu podmiotowości w obrocie prawnym (dom maklerski występuje jako jednostka banku a nie samodzielny podmiot) nie może występować jako właściciel składników majątkowych, o których mowa wyżej. Konsekwentnie nie może figurować jako właściciel wypracowanego dochodu, a więc także jako podatnik podatku dochodowego.

Zgodnie z prawem gospodarczym oddział przedsiębiorstwa podlega obowiązkom ewidencyjnym, ale pozostaje tylko częścią osoby prawnej jako całości. Brak podmiotowości można też wyprowadzać dodatkowo z art. 28 ust. 1, który stwierdza, że „podatnicy posiadający zakłady (oddziały) położone na obszarze jednostki samorządu terytorialnego innej niż właściwa dla ich siedziby są obowiązani składać do urzędu skarbowego w terminie wpłat zaliczek miesięcznych w przypadku dokonywania tych wpłat w uproszczonej formie lub załączać do deklaracji oraz zeznania o wysokości dochodu (straty) informacje, sporządzone zgodnie z odrębnymi przepisami, w celu ustalenia dochodów z tytułu udziału jednostek samorządu terytorialnego we wpłatach z podatku dochodowego od osób prawnych”.

Na koniec można również zaznaczyć, iż z podatkowego punktu widzenia nie byłoby celowym odrębne rozliczanie oddziałów osób prawnych, ponieważ w interesie podatnika leży możliwość kompensowania zysków, strat i kosztów wewnętrznych jednostek organizacyjnych.

Jedyny przypadek, kiedy oddział mógł występować jako odrębny podatnik stanowiła ustawa o podatku od towarów i usług w brzmieniu sprzed 1 maja 2004 r. Zgodnie z jej przepisami za zgodą właściwego naczelnika urzędu skarbowego, możliwe było wydzielenie podatkowe zakładu (oddziału) pod warunkiem jednakże, że samodzielnie sporządzał sprawozdanie finansowe. Niemniej również na tle tej regulacji nie była to w pełni samodzielna jednostka ponieważ oddział dokonujący nieodpłatnego przekazania towarów i usług innemu oddziałowi będącemu samodzielnym podatnikiem VAT, nie miał prawa do odliczenia podatku naliczonego związanego z przekazywanymi towarami lub usługami. W obecnym stanie

prawnym również ta praktyka została zawieszona przez przepisy nowej ustawy o podatku od towarów i usług, która jednoznacznie pozbawiła oddziały osoby prawnej możliwości występowania w charakterze podatników – ich prawa i obowiązki przejęła z mocy prawa osoba prawna (art. 160 ust. 3 ustawy).

mgr Krzysztof Wiśniewski

Autor jest prawnikiem, pracownikiem banku.